

Særskilt bestilling 2020

Utarbeidet av Hedmark Revisjon IKS
på oppdrag fra kontrollutvalget i
Trysil kommune

Plan for forvaltningsrevisjon for Trysil kommune 2020-2023

1 Vedtak om plan for forvaltningsrevisjon

Områder og temaer som har vært aktuelle å ta inn i plan for forvaltningsrevisjon er behandlet i kontrollutvalgets møte 12.06 2019 sak PS 19/21 og 12.02 2020 PS 2020/4, mens temaene i planen er ytterligere bearbeidet i møter 30.04.2020 PS 2020/12, 20.05.2020 PS 2020/15. Hedmark Revisjon IKS har utarbeidet «Overordnet analyse for forvaltningsrevisjon – Trysil kommune (2019)», som har vært kontrollutvalgets arbeidsdokument i forbindelse med valg av tema. Betegnelsen «overordnet analyse» tilsvarer det som i ny kommunelov betegnes som «risiko- og vesentlighetsvurderinger»¹ Den foreløpige listen over temaer til Plan for forvaltningsrevisjon 2020-23, kan oppsummeres som følger (nummereringen henviser til punkter i overordnet analyse):

- Nr. 5 «Kommunens internkontroll «Egenkontroll»
- Nr. 8 «Budsjettering og økonomistyring»
- Nr. 9 «Arbeidsmiljø/HMS»
- Nr. 21 «Kapasitet og koordinering av tjenester overfor brukere med psykiske helseproblemer»
- Nr. 22 «Barnevern, tidlig inngripen, kapasitet og kompetanse»
- Nr. 28 «Ivaretagelse av rollen som skoleeier»
- Nr. 30 «Barnehagetilbudet. Kvalitet og tilbud til barn med behov for ekstra ressurser»
- Nr. 32 «Næringsutvikling og måloppnåelse»
- Nr. 35 «Beredskap og forvaltning – Vann og avløp»
- Nr. 38 «Styring av bygge-/investeringsprosjekter – Internkontroll, oppfølging og økonomi

Rekkefølgen på temaene prioriteres av Kontrollutvalget, som også bør gis mulighet til å gjøre endringer i planen i løpet av planperioden dersom det skulle bli nødvendig. I dette dokumentet legger Hedmark Revisjon IKS frem forslag til prosjekter innenfor de 10 nevnte temaer. Vi fastholder de prosjektnumre som fremgår ovenfor, slik at linjen tilbake til den overordnede analyse fortsatt er tydelig².

Notatet viser våre forslag til problemstillinger, hvor vi har tatt utgangspunkt i en vesentlighets- og risikovurdering jf. vedlegg B. Kontrollutvalget vil for hvert tema få utarbeidet en prosjektplan hvor revisor og kontrollutvalg utreder videre hva som er relevant og ønskelig at prosjektene undersøker. Det er i denne forbindelse sentralt at forvaltningsrevisjonsprosjektene gir informasjon og innspill til eventuelle forbedringspunkter, og at prosjektene blir til nytte for så vel kommunens administrasjon som de innbyggere som benytter de kommunale tilbudene.

Løten, den 25. mai 2020

Laila Irene Stenseth
Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

Jo Erik Skjeggstad
Utøvende forvaltningsrevisor

¹ I den grad det i dette dokumentet henvises til «overordnet analyse» gjelder dette den analysen som ble gjennomført av Hedmark Revisjon IKS våren 2019, før ny kommunelov trådte i kraft.

² Se også liste over temaer fra overordnet analyse i vedlegg B

Innholdsfortegnelse

1	<u>VEDTAK OM PLAN FOR FORVALTNINGSREVISJON</u>	2
2	<u>PLAN FOR FORVALTNINGSREVISJON – HVA ER DET?</u>	4
3	<u>PLAN FOR FORVALTNINGSREVISJON I TRYSIL KOMMUNE</u>	5
4	<u>HENSYNET TIL ØVRIGE BESTILLINGER</u>	5
5	<u>FORVALTNINGSREVISJON I SELSKAPER SOM KOMMUNENE HAR EIERINTERESSER I</u>	6
6	<u>FORSLAG TIL PROSJEKTER I PLAN FOR FORVALTNINGSREVISJON</u>	6
5.1	PROSJEKT NR. 5 «KOMMUNENS INTERNKONTROLL «EGENKONTROLL»	6
5.2	PROSJEKT NR. 8 «BUDSJETTERING OG ØKONOMISTYRING»	7
5.3	PROSJEKT NR. 9 «ARBEIDSMILJØ/HMS»	9
5.4	PROSJEKT NR. 21 «KAPASITET OG KOORDINERING AV TJENESTER OVERFOR BRUKERE MED PSYKISKE HELSEPROBLEMER»	11
5.5	PROSJEKT NR. 22 «BARNEVERN - TIDLIG INNGRIPEN, KAPASITET OG KOMPETANSE»	12
5.6	PROSJEKT NR. 28 «IVARETAGELSE AV ROLLEN SOM SKOLEEIER»	14
5.7	PROSJEKT NR. 30 «BARNEHAGETILBUDET – KVALITET OG TILBUD TIL BARN MED BEHOV FOR EKSTRA RESSURSER»	15
5.8	PROSJEKT NR. 32 «NÆRINGSUTVIKLING OG MÅLOPPNÅELSE»	16
5.9	PROSJEKT NR. 35 «BEREDSKAP OG FORVALTNING – VANN OG AVLØP»	17
5.10	PROSJEKT NR. 38 «STYRING AV BYGGE-/INVESTERINGSPROSJEKTER – INTERNKONTROLL, OPPFØLGING OG ØKONOMI»	18
7	<u>REFERANSER</u>	20
7.1	SKRIFTLIGE DOKUMENTER	20
7.2	NETTSTEDER	20
	<u>VEDLEGG A: OVERSIKT OVER PROSJEKTER I PLAN FOR FORVALTNINGSREVISJON 2020-2023</u>	21
	<u>VEDLEGG B: AKTUELLE OMRÅDER FOR FORVALTNINGSREVISJON I OVERORDNET ANALYSE 2019</u>	23

2 Plan for forvaltningsrevisjon – hva er det?

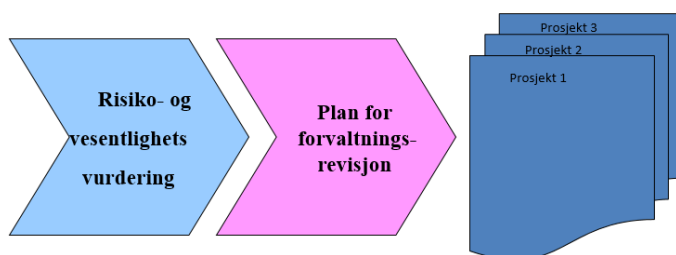
Kontrollutvalget skal etter kommunelovens § 23-2 se til at det blir gjennomført systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger. Det er dette som forstås som forvaltningsrevisjon.³

Det følger av Kommunelovens § 23-3 at kontrollutvalget skal utarbeide en plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon i kommunen og i kommunens selskaper. Planen skal lages minst én gang i valgperioden og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret er konstituert. Kommunestyret står også fritt til å bestemme at slike planer skal utarbeides oftere. For at planene skal være effektive og inneha nødvendige kvaliteter, kan det være hensiktsmessig at disse utarbeides årlig – eventuelt at planen hvert år undergis en vurdering med henblikk på behov for endringer. Det kan også være hensiktsmessig å samordne planleggingen av forvaltningsrevisjon med planleggingen av eierskapskontroll etter kommunelovens § 23-4.

Planen for forvaltningsrevisjon vedtas av kommunestyret. Kontrollutvalget vedtar hvilke revisjoner som skal gjennomføres med utgangspunkt i denne planen. Kontrollutvalgets myndighet til å foreta eventuelle endringer i den vedtatte planen vil bero på hvilke rammer kommunestyret har satt. Eksempelvis kan kommunestyret delegerer til kontrollutvalget å foreta endringer i planperioden. Ofte vil kommunens utfordringer endre seg over tid, slik at risikoområder med behov for forvaltningsrevisjon også endrer seg kontinuerlig.

Plan for forvaltningsrevisjon skal baseres på en overordnet analyse av kommunens virksomhet. Målet i denne analyse er å avdekke indikasjoner på avvik eller svakheter i forvaltningsrevisjonen sett i forhold til lover, forskrifter og kommunestyrets vedtak og forutsetninger. Målsettinger og risikovurderinger henger nøye sammen, da risikovurderingen består i å identifisere relevante trusler for oppnåelse av kommunens målsettinger. Risiko kan skyldes både interne og eksterne forhold. Eksempel på eksterne forhold kan være lovgivning, endring i kommunens økonomi etc. Interne faktorer kan være organisatoriske endringer, rekrutteringsproblemer etc.

I oversiktsform blir forløpet frem mot en plan for forvaltningsrevisjon og gjennomføring av forvaltningsrevisjon som følger:

Plan for forvaltningsrevisjon, risiko- og vesentlighetsvurderingene og prosjektrapportene vil som utgangspunkt være offentlig tilgjengelig for allmennheten, jf. offentlighetsloven § 2.

³ I tillegg til forvaltningsrevisjon kan kontrollutvalget gjøre «særskilte bestillinger». Særskilte bestillinger adskiller seg fra forvaltningsrevisjon ved at prosjektene ikke fullt ut gjennomføres i samsvar med standarden, RSK001, som forvaltningsrevisjon følger. De særskilte bestillinger blir videre ikke underlagt kvalitetskontroll fra Norges Kommunerevisorforbund. Særskilte bestillinger vil typisk være mindre i omfang og ha et mer innsnevret fokusområde enn i en forvaltningsrevisjon.

3 Plan for forvaltningsrevisjon i Trysil kommune

Kontrollutvalget i Trysil kommune fikk fremlagt en overordnet analyse i møte den 12.06.2019. Analysen er utarbeidet av Hedmark Revisjon IKS og bygger på informasjon fra:

- Kommuneplan 2009-2020 og handlingsdel 2019-22
- Budsjett 2019 og Økonomiplan 2019-22
- Årsmelding 2017 og 2018
- Forespørsel og samtale med rådmannen
- Samtaler med utvalgte ansatte hos Hedmark Revisjon IKS
- Diverse statistikk fra KOSTRA, folkehelseprofilen, Kommunebarometeret mv.

På bakgrunn av den overordnede analysen har kontrollutvalget valgt temaer som kan være relevante i en plan for forvaltningsrevisjon. I dette dokumentet, presenterer vi de valgte prosjektene nærmere. Overordnet analyse var ment å skulle gi det kontrollutvalget som satt frem til høsten 2019 et grunnlag for å fatte vedtak om en foreløpig plan for forvaltningsrevisjon. Planen ble overlevert til nytt kontrollutvalg som har hatt i oppgave å utarbeide det endelige forslaget til plan som oversendes kommunestyre til behandling. Intensjonen er videre at kontrollutvalget står for prioritering av prosjektene (hvilken rekkefølge de skal gjennomføres i) i den planen som kommunestyret vedtar.

Det bør også tas stilling til om kontrollutvalget skal ha mulighet for å gjøre endringer i planen i planperioden. Dette anbefales og spørsmålet bør legges frem for kommunestyret – enten ved å ta det inn i selve planen, eller i innstilling i saken som legges frem for kommunestyret.

4 Hensynet til øvrige bestillinger

Mange undersøkelser på et og samme tjenestoområde kan medføre en stor belastning for den aktuelle administrasjonen. Med mindre det er et særskilt behov, bør det derfor tilstrebes at undersøkelsene ikke berører områder hvor det nylig er gjennomført andre særskilte bestillinger eller forvaltningsrevisjoner. Følgende forvaltningsrevisjonsprosjekter har blitt gjennomført eller skal gjennomføres i Trysil kommune (bestillingsår i parentes):

- Tiltak mot mobbing i grunnskolen (2019)
- MHBR – Rutiner ved varsling (2018)
- SÅTE – IKT (2019)
- LEON-prinsippet i pleie- og omsorg (2020)
- Selskapskontroll – Trysil Industrihus AS (2018)
- Undersøkelse rutiner EM-bolig (2018)
- Trysil/Femundsmarkas fond (2019)
- Vegnummerering i Trysilfjellet (2019)
- Varslingsreglement – vedtak mm. (2019)

I tillegg er det bestilt en forvaltningsrevisjon rettet mot tilpasning av tjenestetilbudet i pleie og omsorgssektoren, LEON-prinsippet. Denne forvaltningsrevisjonen er foreløpig stoppet i påvente av at rådmannen, etter bestilling fra kommunestyret, legger fram en vurdering av organiseringen av pleie-

og omsorgssektoren. Forvaltningsrevisjonen vil tas opp igjen til vurdering når rådmannens vurdering er behandlet i kommunestyret

5 Forvaltningsrevisjon i selskaper som kommunene har eierinteresser i

Oversikt over kommunens eierskap er presentert i overordnet analyse 2019. I forbindelse med de risiko- og vesentlighetsvurderingene som er gjort er kommunale tjenester som utøves av kommunalt eide selskaper tatt hensyn til i overordnet analyse og aktuelle forvaltningsrevisjoner er vurdert av kontrollutvalget. Det utarbeides en egen plan for eierskapskontroll i kommunens selskaper, som kan ses i sammenheng med plan for forvaltningsrevisjon.

6 Tema som legges til grunn i plan for forvaltningsrevisjon

5.1 Prosjekt nr. 5 «Kommunens internkontroll «Egenkontroll»

Systematisk internkontroll kan bidra til at risikoen for avvik reduseres. Internkontrollens hensikt er å fremskaffe informasjon med hensyn til om virksomheten når sine mål, og er grunnleggende med hensyn til drift av kommunen. En kommune vil ha en rekke mål for virksomheten. Dette kan for eksempel være mål knyttet til økonomi, tjenesteproduksjon, medarbeidere eller utvikling. Kommunelovens § 25-1 stiller krav til rådmannens (kommunedirektørens) internkontroll.

KS' effektiviseringsnettverk startet i 2012 et pilotnettverk innenfor internkontroll. Det er utarbeidet et arbeidshefte til arbeidet i nettverket⁴. Det heter her at en formalisert, dokumentert og risikoorientert intern kontroll vil redusere krav om sterkere statlig tilsyn og intern kontroll. Slik sett vil god intern kontroll bidra til å styrke det kommunale selvstyre og lokaldemokratiet. Men enda viktigere er at dette vil bidra til effektiv drift og gode tjenester, noe som igjen øker/bedrer legitimitet og omdømme for kommunesektoren.

Internkontrollbestemmelsen i kommuneloven er generell for kommunens drift. Internkontroll kan defineres som en prosess, iscenesatt og gjennomført av virksomhetens styre, ledelse og ansatte for å gi rimelig sikkerhet for måloppnåelse når det gjelder:

- Målrettet og kostnadseffektiv drift
- Pålitelig ekstern regnskapsrapportering
- Overholdelse av gjeldende lover og regler

Selv om dette er en definisjon som i utgangspunktet er utarbeidet for å beskrive økonomisk internkontroll, vil prinsippene som legges til grunn kunne anvendes generelt. Det vil videre gi mening å dele kontrollbegrepet i et strategisk perspektiv og et operasjonelt perspektiv. Intern kontroll er nært knyttet opp mot virksomhetsstyring, kvalitetssikring og overvåking av prosesser og rutiner.

I arbeidsheftet «Rådmannens internkontroll – Orden i eget hus!» heter det videre at enhver kommune bør ha et helhetlig virksomhetsstyringsperspektiv hvor reduksjon av risiko gjennom

⁴ Rådmannens internkontroll – Orden i eget hus! – KS

internkontroll inngår som et element. Det slås også fast at det er en utfordring at internkontrollen i mange kommuner utøves utenfor en helhetlig struktur. Internkontrollen blir da fragmentert, og vil ikke være egnet for ledelse og styring. Ved forbedringer av internkontrollen anbefaler KS å ta utgangspunkt i eksisterende styringssystem; ta vare på det som fungerer godt, og bygge videre på dette.

Det er mange kommuner som benytter ulike IT systemer til hjelp i dette arbeidet. Trysil kommunen har tidligere benyttet KS sitt kvalitetssystem, men er nå i ferd med å skifte system. Det kan være hensiktsmessig å avvente et forvaltningsrevisjonsprosjekt til nytt system er tatt i bruk og kommuneadministrasjonen har hatt mulighet til å få integrert systemet i de ulike sektorer og enheter.

Området er vesentlig og revisor mener det kan være relevant å vurdere kommunens overordnede internkontrollsystem, og hvordan dette fungerer i praksis. Internkontrollsystemet skal sikre at det jobbes aktivt for å forebygge avvik i hele kommunen. Det kan da være aktuelt å velge ut et eller flere områder og se hvordan disse er knyttet opp til det overordnede internkontrollsystemet. Eksempelvis på økonomi, innkjøp, medisinbehandling, IKT-sikkerhet etc. Hvilke område(r) som velges ut avklares med kontrollutvalget og blir en del av prosjektets begrensninger.

Vi ser for oss at følgende formål og problemstillinger kan være aktuelle:

Formål	Formålet med forvaltningsrevisjonen er å finne ut om kommunen har et helhetlig system for intern kontroll, og hvordan den interne kontrollen for utvalgte områder og enheter i kommunen fungerer.
Problemstillinger	<ol style="list-style-type: none"> 1. Har kommunen et helhetlig system for intern kontroll? 2. Hvordan er dette i så fall integrert i kommunens organisasjon? 3. Hvilke rutiner er etablert for å sikre en god intern kontroll i den enkelte enhet og hvordan fungerer de i praksis?
Nytteverdi	Et godt system for internkontroll er avgjørende for å levere tjenester av den kvalitet som er forutsatt, på en målrettet og kostnadseffektiv måte. Det er videre avgjørende for overholdelse av lover og regler, det er avgjørende for å kunne innfri de målsettinger som kommunen styres etter, og det vil til syvende og sist ha betydning for kommunens omdømme. En forvaltningsrevisjon på området setter fokus på kommunens interne kontroll, og intensjonen er å kunne gi anbefalinger om hvordan denne kan forbedres.

5.2 Prosjekt nr. 8 «Budsjettering og økonomistyring»

En god og ryddig budsjettprosess er avgjørende for effektiv og demokratisk styring av kommunen. Det må legges til rette for gode prosesser der alle involverte parter får mulighet til å gi sine innspill, og å ha en åpen drøfting. Budsjettet bør resultere i en realistisk plan på årsbasis (årsbudsjettet) og på lengre sikt (økonomiplan). Deretter vil det være opp til rådmann å gjennomføre vedtaket, følge opp avvik og rapportere tilbake til kommunepolitikerne. Det vil alltid være risiko for avvik og tett oppfølging er viktig. I en krevende økonomisk situasjon vil dette være ytterligere påkrevd.

I Trysil kommune legger rådmannen opp en aktivitets- og fremdriftsplan for økonomiplanprosessen og budsjettprosessen i samsvar med kommunens årshjul. Foruten at kommunestyrets signaler til føringer i budsjettarbeidet er hensyntatt, er også ledergruppa i kommunen og virksomheter/staber og tillitsvalgte involvert i prosessen. Kommunens planstrategi/kommuneplan vil være førende.

Kommunen har falt fra en 127 plass når det gjelder økonomi i kommunebarometeret i 2017, til en 307 plass i 2019. Beskrivelsen av budsjettprosessen i kommunen fremstår som planmessig. Det bidrar etter revisors skjønn til redusert risiko. Kommunens størrelse og kompleksitet, kan imidlertid bidra til økt risiko. Det kan være grunn til å se på om prosessen gjennomføres som planlagt og beskrevet, blant annet fordi dette har stor betydning når det gjelder realismen i budsjettene. Etter innspill fra kontrollutvalget bør fokus rettes mot hvordan kommunen/rådmann og de ulike virksomheter følger opp mht. økonomistyring og rapportering på området. Kommuneloven stiller minstekrav til rapportering til kommunestyret og dersom utviklingen tilsier vesentlige avvik plikter rådmann å foreslå endringer i årsbudsjettet. Det er avgjørende med gode rutiner og presisjon slik at rapporteringen fanger opp denne typen avvik og at det fremlegges saker til kommunestyret om budsjettendringer og korrigerings tiltak for å oppnå budsjettbalanse. Presis rapportering er videre forutsetningen for, i neste omgang, å utarbeide realistiske budsjett dokument for kommende år. På denne måten er det en nær sammenheng mellom budsjettprosessen og den løpende økonomirapporteringen i kommunen.

En revisjon på dette området kan vurdere om kommunen lever opp til føringer for budsjettering og økonomistyring generelt. Revisjonen kan ta utgangspunkt i reglene om budsjettering fra kommuneloven eller i forhold til kommunens evne til å risikostyre (COSO). Vi ser imidlertid for oss at hovedfokus bør rettes mot oppfølging og rapportering gjennom året.

Revisjonskriterier kan eksempelvis utledes fra kommuneloven som har eget kapittel om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og rapportering. Forskrift om årsbudsjett og forskrift om årsregnskap vil være aktuelle kilder, samt veiledere i økonomiplanlegging i kommunene og kommunens egne retningslinjer, skriftlige prosedyrer og rutiner.

Vi ser for oss en forvaltningsrevisjon med følgende formål og problemstillinger:

Formål	Å undersøke om Trysil kommune sine rutiner for budsjettering, budsjettoppfølgingen og rapportering sikrer god økonomistyring og tar hensyn til risiko på området.
Problemstillinger	<ol style="list-style-type: none"> 1. I hvilken grad bidrar budsjettprosessen i Trysil kommune til et realistisk budsjett og grunnlag for god økonomistyring? 2. I hvilken grad bidrar budsjettoppfølgingen til å oppnå god økonomistyring i samsvar med gjeldende regelverk? 3. I hvilken grad bidrar etablerte rutiner og praksis for rapportering til at Trysil kommune oppnår god økonomistyring?
Nytteverdi	I en situasjon der kommunens økonomi blir stadig mer anstrengt er det viktig at kommunen har gode prosesser rundt budsjettering og økonomistyringen slik at budsjettene blir mest mulig realistiske og at relevant risiko tas hensyn til i

økonomistyringen. En forvaltningsrevisjon kan sette fokus på kommunens praktisering og eventuelt bidra til forbedring.

Budsjettprosessen og rapportering er videre en viktig del av de folkevalgte sin styring av kommunen. Måten dette legges opp på vil ha stor betydning for lokaldemokratiet. Det er viktig at kommunestyret får riktig og rett-tidig informasjon om kommunenes økonomi. En forvaltningsrevisjon kan belyse og eventuelt komme med forbedringsforslag på måten dette praktiseres på i kommunen.

5.3 Prosjekt nr. 9 «Arbeidsmiljø/HMS»

Arbeidsmiljøet vil ha stor betydning for sykefraværet, men også for effektivitet og kvalitet på de tjenestene som leveres. Arbeidsmiljøet kan ha både fysiske og psykososiale aspekter, og det er et lederansvar å sørge for et godt arbeidsmiljø. Det er viktig å arbeide aktivt for å ivareta kommunenes medarbeidere på en måte som gjør at de er i stand til å yte sitt beste når de er på jobb.

Et prosjekt kan ta utgangspunkt i overordnede tiltak for å sikre et godt arbeidsmiljø, men det bør også gjøres en grundigere gjennomgang på utvalgte sektorer og enheter/virksomheter for å se hvordan tiltakene fungerer i praksis. Kontrollutvalget har videre gitt uttrykk for at et prosjekt rettet mot arbeidsmiljø/HMS også bør ha fokus på arbeidsbelastningen til de ansatte i de ulike deler av kommunen, og om for eksempel overtid benyttes i henhold til regelverket. Dette vil være nært knyttet til måten kommunen håndterer avvik på. Et godt avvikssystem vil sikre pålitelige data som kommunene kan benytte til overvåkning og forbedringer på HMS området.

Revisjonskriterier vil først og fremst kunne utledes fra arbeidsmiljøloven med forskrifter. Eksempelvis forskrift om organisering, ledelse og medvirkning og forskrift om systematisk helse-miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften). Det kan også være aktuelt å legge til grunn kommunens egne retningslinjer og rutinebeskrivelser.

Det antas at følgende formål og problemstillingen kan være aktuelle i en forvaltningsrevisjon:

Formål	Er å undersøke om Trysil kommune har systemer som sikrer et trygt og godt arbeidsmiljø og at kommunen har et avvikssystem som kan bidra til at lovbestemmelser på området overholdes.
---------------	---

Problemstillinger	<ol style="list-style-type: none"> 1. Holdes det oversikt over arbeidsmiljøet og arbeider kommunen systematisk for å sikre et godt arbeidsmiljø for sine ansatte? <ol style="list-style-type: none"> a) Følges målsettinger og tiltak på området opp i kommunenes enheter/avdelinger? b) Fungerer arbeidsutvalget og ordningen med verneombud og hovedverneombud i henhold til forutsetningene? 2. Har kommunen et overordnet HMS-system som sikrer at kommunen driver et systematisk helse-, miljø og sikkerhetsarbeid? <ol style="list-style-type: none"> a) På hvilken måte følges HMS systemet opp i praksis i kommunen? b) I hvilken grad brukes avvikshåndtering for å bedre HMS- og arbeidsmiljøarbeidet i kommunen?
--------------------------	---

Nytteverdi	<p>Et godt arbeidsmiljø og systemer som sikrer dette, er av betydning både for kommunens sykefravær og for å levere tjenester av den kvalitet som er forutsatt.</p> <p>En forvaltningsrevisjon på området kan bidra til at kommunen sikrer at regelverk på området etterleves. Brudd på regelverket vil ha betydning for kommunens omdømme. Videre er kommunens arbeidstakere en meget viktig og sentral ressurs for kommunen. Dersom kommunen / virksomheter ikke har godt arbeidsmiljø, vil det være viktig å arbeide systematisk og målrettet for å få dette på plass. utfordringer knyttet til arbeidsmiljø vil påvirke trivsel og arbeidsinnsats, og dermed også sykefravær og kvalitet på tjenestene.</p> <p>Oppfølging og bruk av HMS- og avvikssystemet vil være sentralt i denne typen prosjekt.</p>
-------------------	---

I overordnet analyse er det nevnt at et prosjekt rettet mot arbeidsmiljø også kan fokusere på kommunens håndtering av trusler og vold på arbeidsplassen.

Arbeidet med å sikre arbeidstakerne mot vold og trusler skal inngå i det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet (HMS-arbeidet). Av AML § 4-3 fjerde ledd går det frem at arbeidstaker, så langt det er mulig, skal beskyttes mot vold, trusler og uheldige belastninger som følge av kontakt med andre. Regelen angir en sikkerhets- og trygghetsstandard i arbeidslivet og innebærer at kravet til fullt forsvarlig arbeidsmiljø også omfatter forholdet til andre, og ikke bare internt i virksomheten (Ytre-Arna: 2019). Med andre ord forstås her alle som kan representere en risiko for arbeidstakeren, eksempelvis kunder, klienter, brukere, pasienter etc. Hvilke tiltak som eventuelt skal iverksettes må vurderes konkret i det enkelte tilfelle.

Lovforarbeidene nevner opplæringstiltak, organisatoriske tiltak eller bruk av sikkerhetsutstyr som eksempler. Vurderingen av i hvilken grad det er mulig å legge til rette, må relatere seg til den risiko som foreligger, hvilket også understøttes av § 5 første ledd i forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid (internkontrollforskriften). At det skal tilrettelegges så langt som mulig innebærer imidlertid ikke noen plikt til å iverksette et høyere sikkerhetsnivå enn det som følger av en slik konkret risikovurdering, jf. odelstingsproposisjon nr. 49 (2004-2005).

For å tilpasse prosjektgjennomføringen til kontrollutvalgets budsjettammer, kan kontrollutvalget velge mellom en problemstilling 2 som gjelder HMS-systemet slik det fremkommer foran, eller alternativt formål og problemstillinger som følger nedenfor.

Formål	Er å undersøke hvordan de ansatte i Trysil kommune sikres og ivaretas ved vold og trusler i arbeidssituasjonen.
---------------	---

Problemstillinger	<ol style="list-style-type: none"> 2. I hvilken grad er kommunens ansatte tilstrekkelig kjent med tiltak og rutiner som er etablert for å forebygge og håndtere vold og trusler som kan oppstå i arbeidssituasjonen? 3. I hvilken grad innrapporterer kommunalt ansatte vold og trusler som oppstår i arbeidssituasjonen? 4. I hvilken grad sikrer kommunen tilstrekkelig oppfølging overfor ansatte
--------------------------	---

som har blitt utsatt for vold og trusler i arbeidssituasjonen?

Nytteverdi	Trygghet i arbeidssituasjonen er en grunnleggende forutsetning for helse og trivsel, og for å kunne gi gode tjenester til brukere og deres pårørende. Derfor vil det være sentralt at ansatte er tilstrekkelig kjent med etablerte tiltak og rutiner innen området, at faktiske volds- og trusselsituasjoner blir innrapportert, samt at ansatte gis tilstrekkelig oppfølging i denne forbindelse.
-------------------	--

5.4 Prosjekt nr. 21 «Kapasitet og koordinering av tjenester overfor brukere med psykiske helseproblemer og rusproblemer»

Helsedirektoratet skriver at omlag en sjettedel av befolkningen til enhver tid sliter med psykiske lidelser og/eller et rusmiddelproblem. Angst og depresjon er de vanligste lidelsene. Fylkesmannen gjennomfører tilsyn i kommunenes helse- og omsorgstjenester og har funnet avvik fra Helse- og omsorgstjenesteloven, pasient- og brukerrettighetsloven, internkontrollforskriften og helsepersonelloven. Konkret fremgår mangler på utarbeidelse av individuell plan, mangler på samhandlingsmøter og mangelfulle journalføringer. Et gjennomgående avvik er at kommunene ikke sikrer forsvarlig utredning, koordinering og dokumentasjon av helse og omsorgstjenester til voksne personer med psykisk lidelse og samtidig langvarig rusmiddelmisbruk. Det er etter hva vi har forstått ikke gjennomført tilsyn i Trysil kommune, men erfaringene fra andre kommuner, viser at dette er et område med høy risiko for avvik fra lov og forskrifter.

Psykiske plager er en av de store samfunns- og folkehelseutfordringene blant barn og unge. Folkehelseinstituttet anslo i 2015 at 15-20 prosent av barn og unge i aldersgruppen 3 til 18 år hadde nedsatt funksjonsevne på grunn av psykiske vansker⁵. I forlengelsen av opptrappingsplanen for psykisk helse har således barn- og unge vært en prioritert gruppe fra statlige myndigheter. Kontrollutvalget har i forbindelse med arbeidet med plan for forvaltningsrevisjon også vært opptatt av at en forvaltningsrevisjon på området i utgangspunktet bør dekke alle aldersgrupper. Kommunene har i forbindelse med utrulling av psykiatridelen av samhandlingsreformen fått overført et større ansvar for disse tjenestene enn tidligere.

Brukere med psykiske helseproblemer er normalt en gruppe som kan ha vanskeligheter med å ivareta egne interesser. Dette er forhold som tilsier at tematikken kan være aktuell for forvaltningsrevisjon. Psykiske helseproblemer og rusproblemer har en nær sammenheng, og det kan være hensiktsmessig å gjennomføre en samlet kontroll.

Kilder for revisjonskriterier kan være ulik helselovgivning, lovverk for sosiale tjenester i kommunen og forvaltningsloven. Videre NOU'er, Stortingsmeldinger og andre offentlige utredninger samt nasjonale faglige retningslinjer for utredning og oppfølging av personer med samtidig ruslidelse og psykisk lidelse fra Helsedirektoratet. Det er også mulig å legge kommunens egne retningslinjer og planverk til grunn som kriterier.

Vi ser for oss at følgende formål og problemstillinger kan være aktuelle:

⁵ Meld. St. 26 (2014-2015) Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet

Formål Formålet med forvaltningsrevisjonen er å kartlegge kommunens koordinering av kommunale tjenester overfor brukere med psykiske helseproblemer og rusproblemer, og se etter at kommunen sikrer at pasienter/brukere får et helhetlig og koordinert tilbud som er i tråd med lovverk og statlige føringer.

Problemstillinger

1. I hvilket omfang har Trysil kommune et tjenestetilbud innen psykisk helsearbeid og rusomsorg som er i tråd med lovverk og statlige føringer?
2. I hvilken grad sikrer Trysil kommune at pasienter/brukere innen psykisk helse og rusomsorg får et helhetlig og koordinert tilbud?

Nytteverdi

Kommunens ansvar for pasienter/brukere med psykiske lidelser er forankret i helse- og omsorgstjenesteloven, mens pasienter, brukere og pårørende sine rettigheter er regulert i pasient- og brukerrettighetsloven. Det er vesentlig at kommunen tilrettelegger tjenesten slik at de formelle kravene tilfredsstilles. En forvaltningsrevisjon kan synliggjøre avvik og/eller risikoområder som kommunen bør ta tak i.

Samarbeid på tvers og over faglige grenser er en utfordring i alle organisasjoner, og er belagt med større risiko der hvor det er få formelle og etablerte samarbeid. For de ulike aktørene kan det også være motstridene hensyn og mål som skaper utfordringer. En forvaltningsrevisjon på området vil kunne belyse overfor kommunens administrasjon og politiske ledelse hva slags samarbeidsarenaer som er etablert og hvordan de fungerer, og avdekke om tjenesteyterne i organisasjonen opplever at man når målsetningene på området.

En forvaltningsrevisjon vil også kunne belyse hvordan de ulike enheter arbeider for å sikre at pasienter/brukeres hensyn ivaretas, og hva slags systemer som eksisterer for å sikre at kommunen får kjennskap til avvik. Videre hvordan avvikene følges opp av kommunen.

5.5 Prosjekt nr. 22 «Barnevern - tidlig inngripen, kapasitet og kompetanse»

Barnevern er en av parameterne som kommunene rangeres på i kommunebarometeret. Trysil kommune lå på en 363. plass i 2017, en 356. plass i 2018 og ligger foreløpig på en 341. plass i 2019 (foreløpige KOSTRA tall). Plasseringen er basert på nøkkeltall for antall årsverk, saksbehandling/saksbehandlingstid, andel barn med utarbeidet plan, andel med tiltak i hjemmet, tidlig innsats og brukerperspektiv. KOSTRA viser at kommunen de senere år jevnt over har hatt flere saker og lavere andel saker som er håndtert innen tidsfristen enn landsgjennomsnittet og kommunene i KOSTRA gruppe 11.

Kommunen har et ansvar for at det arbeides forebyggende, og dette er forankret i lov om folkehelsearbeid som trådte i kraft 1. januar 2012. I § 4, første ledd, fremgår det at «Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosial og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen». Jf. barnevernlovens § 3-1, skal kommunen «..følge nøye med i de forhold barn lever under, og har ansvar for å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer».

Innenfor dette, har barneverntjenesten et særskilt ansvar. Barneverntjenesten skal, jf. barnevernlovens § 1-1, «sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid», og at de bidrar «til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår». Det heter videre i § 3-1 at: «Barneverntjenesten har spesielt ansvar for å søke avdekket omsorgssvikt, adferds-, sosiale og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngås». Dette innebærer at barneverntjenesten skal forsøke å forhindre varige problemer ved på et tidlig tidspunkt å avdekke situasjoner som kan gi grunnlag for tiltak, for så å iverksette tiltak iht. loven. I forbindelse med forarbeidene til Bvl. har departementet uttalt at forebyggende virksomhet er viktig og bør prioriteres (Ot.prp. nr. 44 (1991-92)). Det er vist til at forebyggende virksomhet kan være ressurskrevende, men likevel ressursbesparende på lengre sikt.

Barneverntjenesten har også et ansvar overfor øvrige kommunale enheter som arbeider med barn og ungdom og/eller som får informasjon om barns og ungdoms situasjon, jf. § 3-2 som sier at: «Barneverntjenesten skal medvirke til at barns interesser ivaretas også av andre offentlige organer. Barneverntjenesten skal samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer når dette kan bidra til å løse oppgaver som den er pålagt etter denne loven. Som ledd i disse oppgavene skal barneverntjenesten gi uttalelse og råd, og delta i den kommunale og fylkeskommunale planleggingsvirksomhet og i de samarbeidsorganer som blir opprettet».

Fra statlig hold er det tatt til orde for et kompetanseløft i barnevernet og det forutsettes å øke bevilgningene til kommunene fra 2018 på dette området. Dette på bakgrunn av at ansatte i barnevernet selv har vært tydelig på at de trenger mer kompetanse og bedre tiltak i oppfølging av utsatte barn og familier. Målet er tidligere og bedre hjelp, men det er også behov for å styrke kompetansen i forhold til de mest krevende barnevernssakene⁶. Fra departementet sin side fremheves familiestøttende tiltak, forebyggende arbeid, tidlig innsats og tverrfaglig og tverretattlig samarbeid som viktige stikkord i utviklingen av barneverntjenesten.

Et prosjekt kan fokusere på kommunens forebyggende arbeid og tidlig inngripen, og om barneverntjenesten har en hensiktsmessig samhandling med andre kommunale enheter. Videre kan en fokusere på om barneverntjenesten har tilstrekkelig kapasitet til å gjennomføre lovpålagte oppgaver og at det er sikret at tjenesten har forsvarlig kompetanse.

Revisjonskriterier kan utledes fra kilder som lov om folkehelsearbeid, barnevernloven, barnehageloven og opplæringsloven. Videre offentlige utredninger og forskning på området, nasjonale veiledere og rundskriv samt kommunens egne planer, retningslinjer og rutiner.

Vi vurderer følgende formål og problemstillinger til å være aktuelle å undersøke:

Formål	Formålet med prosjektet er å belyse hvorvidt kommunen/barneverntjenesten har fokus på forebyggende arbeid og tidlig inngripen, og om barneverntjenesten har en hensiktsmessig samhandling med andre kommunale enheter. Videre om barneverntjenesten har tilstrekkelig kapasitet til å gjennomføre lovpålagte
---------------	--

⁶ Pressemelding av 12.10.2017. Barne- og likestillingsdepartementet. Prop.73L (2016-2017) Endring i barnevernloven (Barnevernsreform)

oppgaver og at det er sikret at tjenesten har forsvarlig kompetanse.

Problemstillinger

1. Har kommunen/barneverntjenesten rutiner for forebyggende arbeid og tidlig innsats som sikrer etterlevelse av regelverk og anbefalinger på området?
2. Har barneverntjenesten et hensiktsmessig samarbeid/samhandling med andre kommunale enheter i det forebyggende arbeidet og for tiltaksarbeidet?
3. Har barneverntjenesten tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å løse lovpålagte oppgaver på en hensiktsmessig måte?

Nytteverdi

En forvaltningsrevisjon vil ha som hensikt å avdekke svakheter med hensyn systemet for å fange opp barn med spesielle behov tidlig slik at dette eventuelt kan forbedres. Det er også intensjonen å se etter at det gjennomføres tiltak/tilrettelegging der det er behov for dette og at det avsettes nok ressurser til faktisk å få gjennomført tiltakene det er behov for

5.6 Prosjekt nr. 28 «Ivaretagelse av rollen som skoleeier»

Er forvaltningsrevisjonsprosjekt vil fokusere på hvorvidt kommunens styring av skolene fungerer i henhold til nasjonale og kommunens lokale målsettinger på området.

Elevene fra Trysil har et frafall i videregående skole som er omtrent på landsgjennomsnittet, og bedre enn Hedmark fylke (20 % jfr. folkehelseprofilen for 2019). Prosentatsen har blitt redusert litt de senere årene i Trysil, og en har ligget ca. på snittet for Hedmark fylke og landet for øvrig de senere år.

Når det gjelder grunnskolepoeng ligger kommunen litt under landsgjennomsnittet (40,4 i 2018). Gjennomsnittlig grunnskolepoeng varierer noe fra kull til kull. Grunnskolepoengene gikk opp fra 2016 til 2017, men har gått ned igjen fra 2017 til 2018. Ikke fullført videregående skole vil imidlertid ha svært alvorlige konsekvenser for den enkelte, og arbeid for å forebygge frafall gjennom skoleløpet vil være viktig. Det vil også være viktig med god dialog med for eksempel videregående opplæring.

Et prosjekt kan se på hvordan Trysil kommune varetar sitt skoleeieransvar i forhold til å sikre et høyt faglig nivå i grunnskolen. Det er viktig at kommunene som skoleeier ivaretar og følger opp skolene som organisasjoner, skoleledere, lærere og elever i Trysilskolen. Dette innebærer å ha ambisjoner om å bli bedre og at en som skoleeier har gjennomføringsevne og tenker langsiktig. Dette må gjenspeiles i arbeidet med planer og strategi, og i gjennomføring og rapportering. I tillegg er oppfølging av internkontrollen i skolen en viktig oppgave for skoleeier.

Revisjonskriterier kan utledes fra opplæringsloven med forskrifter. Skoleeierrollen innebærer blant annet å følge opp at kravene i opplæringsloven med forskrifter blir oppfylt. Ut fra dette bør det gjøres en prioritering av hvilke deler av loven det skal fokuseres på.

Vi ser for oss at følgende formål og problemstillinger kan være aktuelle:

Formål	Formålet er å undersøke om kommunen ivaretar sin rolle som skoleeier på en hensiktsmessig måte.
Problemstillinger	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ivaretas rollen som skoleeier i henhold til det regelverk som gjelder? 2. Har kommunen hensiktsmessig styringsdialog med hensyn til drift av skolene? 3. Bidrar kommunen som skoleeier til læring og forbedring i skolen?
Nytteverdi	<p>At kommunen er velfungerende med hensyn til ivaretagelse av rollen som skoleeier er en grunnleggende forutsetning for å sikre at skolene forholder seg til lover og regler, at kommunen følger opp andre pålegg/signaler fra statlige myndigheter og for å lykkes med forbedringsarbeid i skolen. En forvaltningsrevisjon kan kartlegge hvordan skoleeierrollen ivaretas og peke på eventuelle forbedringspunkter.</p> <p>Dersom det er mange svakheter med hvordan rollen som skoleeier ivaretas bør disse tas tak i før kontrollutvalget eventuelt velger å gjennomføre forvaltningsrevisjon på andre områder innen skole. Et prosjekt rettet mot ivaretagelse av skoleeierrollen kan også avdekke andre områder innen skole som det bør gjennomføres forvaltningsrevisjon på.</p>

5.7 Prosjekt nr. 30 «Barnehagetilbudet – Kvalitet og tilbud til barn med behov for ekstra ressurser»

I følge KOSTRA tall har Trysil kommune et lavt antall barn i barnehage med ekstra ressurser. Antallet har blitt redusert de senere år. All forskning tilsier at tidlig innsats overfor barn med utfordringer er avgjørende for senere skolegang og aktiv deltagelse i yrkeslivet. Vi oppfatter at det er risiko med hensyn til et forsvarlig tilbud og innfrielse av rettigheter. Anstrengt økonomi i kommunen øker risikoen ytterligere. Grunnskolepoeng og Folkehelseprofilen viser at kommunens barn klarer seg rimelig godt på skolen og en har også litt lavere andel frafall i videregående enn gjennomsnittet i Hedmark og i landet for øvrig. Det er likevel viktig at barnas utfordringer tas tak i tidlig og at det eventuelt settes inn hjelpetiltak som bidrar til at flest mulig klarer seg gjennom skolen.

Rammeplanen for barnehager gir nærmere retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver. Her heter det blant annet at barnehagene har et særlig ansvar for å forebygge vansker og oppdage barn med særskilte behov. For disse barna kan det være aktuelt å gi et spesielt tilrettelagt tilbud. Tilretteleggingen kan gjelde både sosiale, pedagogiske og/eller fysiske forhold i barnehagen. Foreldre og eventuelt støtteapparat rundt barna er viktige samarbeidspartner for barnehagen. En forvaltningsrevisjon bør omfatte tilrettelegging både sosialt, pedagogisk og med hensyn til fysiske forhold i barnehagen.

I tillegg til rammeplanen kan barnehageloven, forskrift om pedagogisk bemanning og forvaltningsloven være kilde for revisjonskriterier. Det samme gjelder offentlige utredninger på området og eventuelt kommunens egne retningslinjer og rutiner på området.

Vi anser at følgende formål og problemstillinger kan være aktuelle:

Formål	Formålet er å undersøke om kommunen har tilfredsstillende systemer og ressurser for å oppdage og iverksette tiltak/tilrettelegge for barnehagebarn med spesielle behov.
Problemstillinger	<ol style="list-style-type: none"> 1. I hvilken grad sikrer kommunen kartlegging av behov for spesialpedagogisk hjelp og andre særskilte behov i barnehagene? 2. Hvordan sikrer kommunen ressurser til tiltak for barn med særskilte behov? 3. I hvilken grad mottar barn med vedtak om spesialpedagogisk hjelp tiltak i tråd med sakkyndig vurdering og vedtak? 4. Sikrer kommunen nødvendige tiltak i forbindelse med overganger mellom barnehage og skole?
Nytteverdi	En forvaltningsrevisjon vil ha som hensikt å avdekke svakheter med hensyn systemet for å fange opp barn med spesielle behov tidlig slik at dette eventuelt kan forbedres. Det er også intensjonen å se etter at det gjennomføres tiltak/tilrettelegging der det er behov for dette og at det avsettes nok ressurser til faktisk å få gjennomført tiltakene det er behov for

---

5.8 Prosjekt nr. 32 «Næringsutvikling og måloppnåelse»

Det er tidvis satt fokus på næringsutvikling i media og hvor det gjerne etterlyses satsning på området. Det kan være grunn til å se nærmere på hvilke målsettinger kommunen har på området, og hva kommunen gjør for å oppfylle disse. Dagens næringsplan er vedtatt av kommunestyre i 2015 og er gjeldene fram til 2020. Overordnet mål i denne planene er at det innen 2020 skal være en netto vekst i antall arbeidsplasser på minimum 180. Det vil si minimum 30 nye pr år. Planen har egne mål, strategier og tiltak for områdene:

- Reiseliv
- Jordbruk
- Skogbruk
- Industri, bygg og anlegg
- Handel og service
- Entreprenørskap

En forvaltningsrevisjon kan rettes mot om man har en rasjonell organisering og om man klarer å innfri målsettingene på området. Ved stor aktivitet kan det også eksempelvis være risiko for at det tas snarveier. Både i henhold til regelverk og kommunens egne rutiner. Organisering, fullmakter, ryddig saksbehandling, likebehandling, habilitet og etikk er også forhold som kan følges opp i en forvaltningsrevisjon. Ellers er det sentralt at fastsatte målsettinger følges opp og at det rapporteres på måloppnåelse for disse. Næringsutviklingsarbeidet skjer i egen næringsavdeling som ligger direkte under rådmannen. Det vil likevel være flere enheter/avdelinger som er involvert næringsutviklingsarbeidet og det er viktig at det er opprettet god dialog og samhandling for å sikre at alle drar i samme retning. Revisjonskriterier kan utledes fra kommunens egne planer, men også fra vedtak i kommunestyre/ formannskap og bestemmelser og anbefalinger/teori knyttet til internkontroll.

Vi anser at følgende formål og problemstillinger kan være aktuelle:

Formål	Formålet med forvaltningsrevisjonen er å se etter at hele kommunen bidrar til å oppfylle sentrale målsettinger for næringsutviklingsarbeidet, at en har gode rutiner for arbeidet og at kommunen følger opp og rapporterer på fastsatte målsettinger
Problemstillinger	<ol style="list-style-type: none"> 1. I hvilken grad har Trysil kommune fulgt opp målsettinger og strategier i den gjeldene næringsplan? 2. I hvilken grad har Trysil kommune rutiner som sikrer en forsvarlig behandling på området? 3. I hvilken grad har Trysil kommune foretatt rapportering av resultater knyttet til arbeidet med å iverksette tiltakene i næringsplanen? 4. I hvilken grad foreligger det god samhandling mellom Trysil kommunes enheter og avdelinger i næringsutviklingsarbeidet?
Nytteverdi	Næringsutviklingsarbeidet i kommunen er viktig for å skape vekst og utvikling i kommunen. Resultatene av den innsatsen som settes inn kan være vanskelig å måle, og revisors erfaring er at rapporteringen blir der etter. Det er flere av kommunens enheter/avdelinger som er/bør være involvert i arbeidet og, som på andre områder i kommunen er det viktig å ha gode rutiner for gjennomføringen. En forvaltningsrevisjon kan sette fokus på disse forholdene og avdekke eventuelle svakheter eller avvik slik at disse kan forbedres.

5.9 Prosjekt nr. 35 «Beredskap og forvaltning – Vann og avløp»

Vann- og avløpstjenester til kommunenes innbyggere er sårbare med hensyn til stabilitet i tilførselen, kvalitet og forurensning. Det er viktig at kommunen har en hensiktsmessig forvaltning av infrastruktur knyttet til tjenesten og beredskap som sikrer levering, kvalitet og som hindrer forurensning.

KOSTRA tall viser at utskiftingstakten på ledningsnettene både på vann og avløp i Trysil er moderat. Når det gjelder prosentandelen lekkasje fra ledningsnettene er denne ca. på landsgjennomsnittet. Lekkasjegraden kan si noe om tilstanden på ledningsnettene. Med dagens utskiftingstakt vil vannledningene være fornyet på ca. 170 år mens avløpsnettene vil være fornyet på ca. 130 år.

Folkehelseprofilen viser at kommunen kommer dårlig ut med hensyn til forsyningsgrad og kvalitet på drikkevann. Dette området er også utsatt for en klimarisiko i og med hyppigere ekstremvær, flom etc. og det er å anta at dette stadig stiller høyere krav til infrastruktur på området. Det krever videre at kommunene har beredskap for å håndtere en krisesituasjon på området

Relevante kilder for revisjonskriterier vil være drikkevannsforskriften, internkontrollforskriften, forurensningsloven og forurensningsforskriften. Det kan også være aktuelt å legge til grunn kommunens egne målsettinger som kriterier.

Kommunalt avløp omfattet i 2017 84,9 % av landets befolkning. Avløpsnettene er estimert til å være i gjennomsnitt 30 år gammelt på landsbasis, og det fornyes i gjennomsnitt med 0,61 % i året, det vil si at det i 2017 ble skiftet ut ca. 240 av totalt 37 400 kilometer (SSB 2018 Kommunalt avløp).

Miljødirektoratet skriver at mange kommunale rensesanlegg ikke klarer å overholde kravene til rensing. Hovedgrunnen er at mengden overflatevann som kommer inn i ledningsnettet øker. Dette fører til større utslipp fra rensanleggene, og at ledninger ikke har kapasitet til å frakte alt avløpsvannet til anleggene (Miljøstatus.no 2017).

Et forvaltningsrevisjonsprosjekt kan ha følgende formål og problemstillinger:

Formål	Formålet med prosjektet er å vurdere om Trysil kommune sikrer innbyggerne et tilfredsstillende vann- og avløpsnett. Prosjektet vil også belyse anleggenes vedlikeholdsstatus og hvordan kommunen har organisert sin beredskap på dette området.
Problemstillinger	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sikrer kommunen innbyggerne et tilfredsstillende vannforsyningsystem med et forsvarlig vedlikehold, en forsvarlig beredskap og overvåkning av vannkvaliteten? 2. Sikres en tilfredsstillende forvaltning av kommunens avløpssystem med hensyn til vedlikehold, beredskap og miljøhensyn?
Nytteverdi	<p>Kommunalt vann og avløpsnett og viktigheten av å kunne levere godt drikkevann til kommunens innbyggere samt å ta unna og å rense avløpsvannet er kommet i ekstra fokus etter drikkevannskandalen på Askøy og den tørre og varme sommeren 2018, der mange i regionen opplevde at private brønner tørket inn, samt at kommuner med mer sårbare vannkilder måtte innføre restriksjoner i vannforbruket.</p> <p>En forvaltningsrevisjon vil kunne belyse om kommunen har nok fokus og gode nok rutiner for å sikre befolkningen rent og godt drikkevann og et driftssikkert avløpssystem som tilfredsstiller miljøkravene.</p>

Det er godt dokumentert at norske kommuner har et etterslep på vedlikeholdet av vann- og avløpsnettet. Rådgivende Ingeniørers Forening (RIF) har foretatt en omfattende vurdering av tilstanden til vann- og avløpsnettet i Norge og kom frem til at tilstanden er dårlig. Omtrent en tredjedel av vannet forsvinner på vei fra reservoar frem til brukeren på grunn av dårlige og utette rør. RIF anslo i 2017 at vedlikeholdsetterslepet på det norske vannledningsnettet var på 110 milliarder kroner. Vedlikehold av vannrør har over lengere tid ikke vært en prioritert oppgave i mange kommuner og etterslepet øker dermed.

5.10 Prosjekt nr. 38 «Styring av bygge-/investeringsprosjekter – Internkontroll, oppfølging og økonomi»

Bygge-/investeringsprosjekter er forbundet med store kostnader, og det er ikke uvanlig at prosjektene går ut over sine rammer. Dette kan tidvis tilskrives mangelfull styring. Trysil kommunes regnskap viser at det i 2018 ble investert i anleggsmidler for ca. 40 millioner, mens tilsvarende beløp i 2017 var på i overkant av 80 millioner. I Budsjett og økonomiplan for perioden 2019 til 2022 er det oppført opp mot 60 ulike bygge-/investering og andre investeringer der totalsummen pr år er som følger (tall i hele tusen):

	2019	2020	2021	2022	Udekket
Sum investeringer	127 960	112 466	77 682	70 430	40 400

Det gjennomføres i 2019 en kontroll på prosjekter som gjennomføres i regi av SÅTE IKT, noe som bør tas hensyn til når prosjektet planlegges.

Grunnlaget for å lykkes med bygging/investeringsprosjekter er god planlegging, klar ansvarsfordeling og gode rutiner for gjennomføring. Risiko kan for eksempel knyttes opp til manglende usikkerhetsanalyse, underdimensjonert prosjektorganisasjon, utydelige rollebeskrivelser, manglende systematiske risikovurderinger, underkommunikasjon og manglende kompetanse. Det kan også være risiko forbundet med valg av entreprisform og kommunens oppfølging av prosjektet og kontraktene. I tillegg kan det være risiko med hensyn til etterlevelse av anskaffelsesregelverket. Dette kan i verste fall medføre store ekstrautgifter for kommunen.

Det kan være aktuelt å utlede revisjonskriterier fra kommuneloven og anbefalinger med hensyn til kommunens internkontroll. Det kan også være aktuelt å legge til grunn standarder og anbefalinger med hensyn til gjennomføring av bygge-/investeringsprosjekter, samt eventuelle retningslinjer som kommunen selv legger til grunn på området.

En forvaltningsrevisjon kan ta utgangspunkt i et fåtall utvalgte prosjekter, gjerne med ulike størrelse, type prosjekter og i ulike kommunale sektorer. Teknisk og eiendom vil naturlig nok være sentrale enheter å kontrollere i et prosjekt rettet mot bygge-/investeringsprosjekter

Vi anser at følgende formål og problemstillinger kan være aktuelle:

Formål	Å vurdere om Trysil kommune har gode rutiner for planlegging, gjennomføring og evaluering av bygge-/investeringsprosjekter slik at disse blir gjennomført på en forsvarlig måte innen fastsatte rammer.
Problemstillinger	<ol style="list-style-type: none"> 1. Har Trysil kommune en betryggende organisering, styring og oppfølging av bygge-/investeringsprosjekter? 2. Er det lagt til rette for en hensiktsmessig rapportering til administrasjonen og politisk nivå for bygge-/investeringsprosjektene? 3. Blir bygge-/investeringsprosjektene evaluert med den hensikt å finne områder som kommunen kan forbedre?
Nytteverdi	En forvaltningsrevisjon vil kunne belyse om kommunen har god nok kompetanse, hensiktsmessige verktøy og klare rutiner for gjennomføring av bygge-/investeringsprosjektene. Det må videre være et mål å kartlegge hvordan kompetanse, verktøy og rutiner benyttes i praksis. Dette for å tette eventuelle huller i systemet.

7 Referanser

7.1 Skriftlige dokumenter

Folkehelseprofil 2019, Trysil kommune

Hedmark Revisjon IKS. *Overordnet analyse for forvaltningsrevisjon – Trysil kommune (2019)*

KS (2012): *Rådmannens internkontroll – Orden i eget hus*

Norges interne revisorers forening (2005): *Helhetlig risikostyring-Et integrert rammeverk (COSO)*

Helsedirektoratet (2012): *Nasjonale faglige retningslinjer for utredning og oppfølging for personer med samtidig ruslidelse og psykisk lidelse*

Barne- og likestillingsdepartementet (2017): *Prop.72 (2016-2017) Endringer i barnevernloven (Barnevernreform)*

Arbeids- og sosialdepartementet (2005): *Ot.prp. nr. 49 (2004-2005) Om lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (Arbeidsmiljøloven)*

Trysil kommune (2009): *Kommuneplan 2009-22 (med handlingsdel 2019-22)*

Trysil kommune (2018): *Budsjett 2019 og Økonomiplan 2019-22*

Trysil kommune (2018): *Årsmelding 2017*

Trysil kommune (2019): *Årsmelding 2018*

Trysil kommune (2015): *Næringsplan for Trysil kommune 2015-20*

7.2 Nettsteder

SSB, KOSTRA: <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/kostra/>

Utdanningsdirektoratet, Grunnskolens Informasjonssystem (GSI):

<https://gsi.udir.no/registrering/oss/>

Trysil kommune: <http://www.trysil.kommune.no>

Miljødirektoratet: <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/>

Rådgivende ingeniørers forening: <https://www.rif.no>

Vedlegg A: Oversikt over prosjekter i plan for forvaltningsrevisjon 2020-2023

Nr.	Tittel	Formål
5	Kommunens internkontroll (egenkontroll)	Formålet med forvaltningsrevisjonen er å finne ut om kommunen har et helhetlig system for intern kontroll, og hvordan den interne kontrollen for utvalgte områder og enheter i kommunen fungerer.
8	Budsjettering og økonomistyring	Formålet er å undersøke om Trysil kommune sine rutiner for budsjettering, budsjettoppfølging og rapportering sikrer god økonomistyring og tar hensyn til risiko på området
9	Arbeidsmiljø/HMS	<p>Formålet er å undersøke om Trysil kommune har systemer som sikrer et trygt og godt arbeidsmiljø og at kommunen har et avvikssystem som kan bidra til at lovbestemmelser på området overholdes</p> <p>Alternativt: Å undersøke hvordan de ansatte i Trysil kommune sikres og ivaretas ved vold og trusler i arbeidssituasjonen.</p>
21	Kapasitet og koordinering av tjenester overfor brukere med psykiske helseproblemer	Formålet med forvaltningsrevisjonen er å kartlegge kommunens koordinering av kommunale tjenester overfor brukere med psykiske helseproblemer og rusproblemer, og se etter at kommunen sikrer at pasienter/brukere får et helhetlig og koordinert tilbud som er i tråd med lovverk og statlige føringer.
22	Barnevern – tidlig inngripen, kapasitet og kompetanse	Formålet med prosjektet er å belyse hvorvidt kommunen/ barnevernstjenesten har fokus på forebyggende arbeid og tidlig inngripen, og om barnevernstjenesten har en hensiktsmessig samhandling med andre kommunale enheter. Videre om barnevernstjenesten har tilstrekkelig kapasitet til å gjennomføre lovpålagte oppgaver og at det er sikret at tjenesten har forsvarlig kompetanse.
28	Ivaretagelse av rollen som skoleeier	Formålet er å undersøke om kommunen ivaretar sin rolle som skoleeier på en hensiktsmessig måte.

Nr.	Tittel	Formål
30	Barnehagetilbudet – Kvalitet og tilbud til barn med behov for ekstra ressurser	Formålet er å undersøke om kommunen har tilfredsstillende systemer og ressurser for å oppdage og iverksette tiltak/tilrettelegge for barnehagebarn med spesielle behov
32	Næringsutvikling og måloppnåelse	Formålet med forvaltningsrevisjonen er å se etter at hele kommunen bidrar til å oppfylle sentrale målsettinger for næringsutviklingsarbeidet, at en har gode rutiner for arbeidet og at kommunen følger opp og rapporterer på fastsatte målsettinger.
35	Beredskap og forvaltning – Vann og avløp	Formålet med prosjektet er å vurdere om Trysil kommune sikrer innbyggerne et tilfredsstillende vann- og avløpsnett. Prosjektet vil også belyse anleggenes vedlikeholds-status og hvordan kommunen har organisert sin beredskap på dette området.
38	Styring av bygge-/investeringsprosjekter – Internkontroll, oppfølging og økonomi	Formålet er å vurdere om Trysil kommune har gode rutiner for planlegging, gjennomføring og evaluering av bygge-/investeringsprosjekter slik at disse blir gjennomført på en forsvarlig måte innen fastsatte rammer.

Vedlegg B: Aktuelle områder for forvaltningsrevisjon i overordnet analyse 2019

Denne oversikten viser de presenterte prosjektene i overskrifter med angivelse av revisors vurdering av risiko for avvik (R) og sakens vesentlighet (V). For utdyping av prosjektenes innhold, henvises til overordnet analyse for forvaltningsrevisjon 2019 i Trysil kommune.

Tematikk		R	V
Økonomi, administrasjon og fellesfunksjoner			
1	Offentlige anskaffelser (evt. kontraktsoppfølging ifm. anskaffelser)	M	H
2	Saksutredning – hensyn til økonomi og kommunens målsettinger	M	H
3	Kompetanse i kommunens organisasjon	M	H
4	Oppfølging av politiske vedtak	M	M
5	Internkontroll (kommunens egenkontroll)	M	H
6	Virksomhetsstyring/mål og resultatstyring	M	H
7	Oppfølging av kommunens kvalitetssystem	M	H
8	Budsjettering og økonomistyring	M	H
9	Arbeidsmiljø/HMS	M	H
10	Kommunens eierstyring av selskaper	M	M
11	Oppfølging av samarbeider, KF etc.	M	M
12	Rapportering og bruk av KOSTRA-tall	M	M
13	Kvalitetssikring av rutiner og rapportering i forbindelse med finansforvaltning	M	M
14	Sikring av personopplysninger/Oppfølging av personvernforordningen (GDPR)	M	H
Helse- og sosialoppgaver			
15	Styring av tildeling av institusjonsplass i pleie- og omsorgstjenesten	M	H
16	Ressursbruk i hjemmebaserte tjenester (evt. også institusjonstjenesten)	M	H
17	Verdighet og kvalitet i pleie- og omsorgstjenesten	M	H
18	Oppbevaring og bruk av medisiner ved sykehjem og i hjemmebaserte tjenester	M	H
19	Ledelse og koordinering av tjenester ved NAV Trysil	M	M
20	Saksbehandling ved tilståelse av sosialhjelp	M	H
21	Kapasitet og koordinering av tjenester overfor brukere med psykiske helseproblemer	M	H
22	Barnevern, tidlig inngripen, kapasitet og kompetanse	M	H
23	Saksbehandling i barnevernet	H	H
24	Tjenestetilbudet til psykisk utviklingshemmede	M	H
25	Bruk av tvang	M	H
Oppvekstoppgaver			
26	Spesialundervisning og tilpasset opplæring	M	H
27	PPT, saksbehandling og samhandling med kommunen	M	H
28	Ivaretagelse av rollen som skoleeier	M	H
29	Kompetanseutvikling i skolen	M	H
30	Barnehagetilbudet. Kvalitet og tilbud til barn med behov for ekstra ressurser	H	H
Kultur- og næringsoppgaver			
31	Tilskudds-utdeling kulturtiltak	M	M
32	Næringsutvikling og måloppnåelse	M	M
Tekniske oppgaver			
33	Eiendomsforvaltning	M	M
34	Veiforvaltning og vedlikehold	M	H
35	Beredskap og forvaltning – Vann og avløp	M	H

Tematikk		R	V
36	<i>Sikring av eiendeler, inventar og utstyr</i>	M	M
37	<i>Brann- og ulykkesvern – Effektiv drift</i>	M	M
38	<i>Styring av bygge-/investeringsprosjekter – Internkontroll, oppfølging og økonomi</i>	M	H
39	<i>Kommunens miljøsatsing</i>	M	M
40	<i>Tilsyn og oppfølging av ulovlig bygging</i>	M	M
41	<i>Selvkost og beregning av gebyrer (renovasjon, vann og avløp, slam, byggesaksbehandling etc.)</i>	M	H
Tema tatt inn i overordnet analyse etter kontrollutvalget behandling - sak PS 19/21			
42	<i>Oppfølging av sykefravær</i>	M	M
43	<i>Vikarbruk i pleie- og omsorg/ skole og barnehage</i>	M	M